

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Method) โดยเป็นการศึกษา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross-sectional Study) มีจุดประสงค์เพื่อหาอัตราความชุกของปัญหาทางด้านจิตใจในผู้ป่วยโรคลมชัก และเพื่อเปรียบเทียบปัญหาทางด้านจิตใจของผู้ป่วยโรคลมชักชนิดต่างๆ ตลอดจนเพื่อหาข้อมูลเบื้องต้นของผู้ป่วยโรคลมชัก ที่คลินิกอายุรกรรมประสาทโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร (Population) เป็นผู้ป่วยโรคลมชักที่คลินิกอายุรกรรมประสาท โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ซึ่งมีเกณฑ์คัดเลือกเข้าศึกษา (Inclusion criteria) ดังนี้

1.1 เป็นโรคลมชักชนิดไม่ทราบสาเหตุ หรือมีสาเหตุจากกรรมพันธุ์ (Idiopathic or Genetic)

1.2 มีอายุระหว่าง 15 - 60 ปี

1.3 ไม่จำกัดเพศ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

1.4 ไม่เคยมีประวัติการเจ็บป่วยทางด้านจิตเวชมาก่อน

สำหรับเกณฑ์การตัดออกจากการศึกษา (Exclusion criteria) มีดังนี้ :-

1. มีอาการชักในระยะเวลา 24 ชั่วโมง ก่อนการศึกษา

2. มีการเจ็บป่วยด้วยโรคอื่น ๆ หรือมีอาการแทรกซ้อน

3. มีสติปัญญาในระดับที่สื่อสารไม่เข้าใจ

4. มีความยุ่งยากจากเหตุการณ์อื่น ๆ ในชีวิต ในระยะเวลา 6 เดือนก่อนการศึกษา ได้แก่ การสูญเสียชีวิตของบิดามารดา การตายจากของคู่สมรส การหย่าร้างหรือแยกทางกันของคู่สมรส การต้องคดีถูกจองจำ มีญาติสนิทตายจาก การถูกปลดออกจากงาน การตั้งครรภ์ การมีหนี้สินมากกว่าห้าแสนบาท

2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้ป่วยโรคลมชักทุกคนทั้งผู้ป่วยใหม่และเก่า ที่มารับการรักษาที่คลินิกอายุรกรรมประสาท โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ตั้งแต่วันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ.2535 ถึง วันที่ 31 ธันวาคม 2535 (เฉพาะวันที่เปิดบริการ)

3. ขนาดตัวอย่างการวิจัยนี้เป็นการประเมินอาการที่เป็นปัญหาทางจิตใจในผู้ป่วยโรคลมชัก ซึ่งยังไม่มีการศึกษาในประเทศไทยมาก่อน แต่จากการศึกษาสำรวจอัตราความชุก (Prevalence Rate) อาการทางจิตเวชของผู้ป่วยโรคลมชักในต่างประเทศ พบว่า มีอัตราการเกิดปัญหาทางจิตเวชอย่างน้อยร้อยละ 7

การคำนวณหาขนาดตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณหาขนาดตัวอย่าง (ทัสสัน นุชประยูร และ เต็มศรี ชำนาญจาริกิจ, 2533) ดังนี้

$$n = \frac{Z^2 pq}{d^2}$$

n = ขนาดตัวอย่าง

Z = ค่า Z จากตาราง Z

p = สัดส่วนความชุกของโรค , $q = 1-p$

d = ความคลาดเคลื่อนทางคลินิกที่ยอมรับได้กำหนดให้
= 5 % หรือ 0.05

$$n = \frac{(1.96)^2 \times 0.07 \times (1-0.07)}{(0.05)^2}$$

$n = 98.95$ คน คิดเป็น 100 คน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อขอความร่วมมือและประสานงานกับเจ้าหน้าที่ คลินิกอายุรกรรมประสาท โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เพื่อขอใช้สถานที่ในการเก็บข้อมูล
2. ตรวจสอบบันทึกประวัติผู้ป่วยนอกของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อคัดกรองผู้ที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษา
3. ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล จนครบจำนวนตามที่กำหนดไว้ คือ 100 คน
4. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปผล
หลักเกณฑ์ในการสัมภาษณ์
  - ผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมด
  - อธิบายให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจถึง วัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล และวิธีการตอบแบบสอบถาม รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่า การให้ข้อมูลครั้งนี้ไม่มีผลเสียใด ๆ ต่อกลุ่มตัวอย่าง
  - ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยใช้ข้อความคำถามในแบบสอบถาม ซึ่งจะอธิบายข้อสงสัยแต่ไม่ชี้แนะข้อความตอบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ประวัติ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ
  - ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง มีทั้งหมด 6 ข้อ
  - ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเจ็บป่วย มีทั้งหมด 3 ข้อ

(ภาคผนวก ข)
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบทดสอบ SCL-90 (Symptom Distress Check List- 90) ของ Leonard R. Derogalia และคณะ (1973) ซึ่งได้รับการแปลเป็นภาษาไทยและตรวจสอบความเที่ยงตรง โดยอาจารย์ ละเอียต ชูประยูร และคณะ (2520) แบบทดสอบประกอบด้วยข้อความคำถาม 90 ข้อ

เป็นแบบเลือกตอบมี 5 ตัวเลือก โดยให้กลุ่มตัวอย่างเลือกคำตอบเดียวที่ตรงกับความรู้สึกมากที่สุด โดยกำหนดค่าของคะแนนของคำตอบไว้ดังนี้

มากที่สุด	มีค่าคะแนน = 4 คะแนน
ค่อนข้างมาก	มีค่าคะแนน = 3 คะแนน
ปานกลาง	มีค่าคะแนน = 2 คะแนน
เล็กน้อย	มีค่าคะแนน = 1 คะแนน
ไม่เลย	มีค่าคะแนน = 0 คะแนน

แบบสอบถามนี้จะสะท้อนให้เห็นกลุ่มอาการที่เป็นปัญหาทางจิตใจ 9 ด้าน ดังนี้

1. กลุ่มอาการที่เกี่ยวกับอาการผิดปกติทางร่างกาย (Somatization Dimension) ประกอบด้วยข้อความที่สะท้อนให้เห็นความทุกข์หรือปัญหา อันเนื่องมาจากความรู้สึกเกี่ยวกับอาการผิดปกติหรือการทำหน้าที่ผิดปกติของร่างกาย เป็นการบ่งถึงอาการเกี่ยวกับระบบไหลเวียน ระบบทางเดินอาหาร ระบบทางเดินหายใจ และระบบอื่น ๆ อาการปวดศีรษะ ปวดหลัง อาการปวดและรู้สึกไม่สบายตามกล้ามเนื้อมัดใหญ่ ๆ ตลอดจนความไม่สมดุลย์ของร่างกาย เนื่องจากความวิตกกังวล แบบสอบถามในส่วนนี้มี 12 ข้อคำถาม

2. กลุ่มอาการย้ำคิดย้ำทำ (Obsessive-Compulsive Dimension) ประกอบด้วยข้อความที่สะท้อนให้เห็นความคิด และการกระทำที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ เป็นอาการที่รบกวน และไม่ต้องการให้เกิดขึ้น แต่หลีกเลี่ยงไม่ได้ พฤติกรรมเหล่านี้ทำให้สูญเสียความสามารถในด้านสติปัญญาไปด้วย ในส่วนนี้มีข้อคำถาม 10 ข้อ

3. กลุ่มอาการที่เป็นความรู้สึกว่าตนเองมีข้อบกพร่องหรือมีปมด้อยไม่ชอบติดต่อกับคนอื่น (Interpersonal Sensitivity Dimension) กลุ่มอาการซึ่งเป็นพื้นฐานในองค์ประกอบนี้ คือ ความรู้สึกบกพร่องหรือมีความรู้สึกที่ตัวเองมีปมด้อย โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับคนอื่น ๆ ทำให้เกิดความรู้สึกอึดอัดใจในการติดต่อละมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ในส่วนนี้มี 9 ข้อคำถาม

4. กลุ่มอาการของความรู้สึกซึมเศร้า (Depression Dimension) จะสะท้อนให้เห็นถึงกลุ่มอาการของความรู้สึกเศร้า เช่น หมดความสนใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ไม่มีแรงจูงใจและสูญเสียพลัง กำลัง ความรู้สึกท้อแท้ สิ้นหวัง คิดฆ่าตัวตาย อาการต่างๆ นี้มีผลถึงการสูญเสียทางสติปัญญาด้วย ในส่วนนี้มี 13 ข้อ

5. กลุ่มอาการ ซึ่งเกี่ยวกับความวิตกกังวล (Anxiety Dimension) ประกอบด้วย ข้อความที่สะท้อนให้เห็นถึงอาการ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความวิตกกังวล เช่น ความกระวนกระวาย นิ่งไม่ติด ความรู้สึกกลัว ประหม่า และความตึงเครียด อาการทางกายที่เกิดขึ้นด้วย เช่น อาการสั่น หัวใจเต้นเร็ว และร้าว เป็นต้น ในส่วนนี้มี 10 ข้อคำถาม

6. กลุ่มอาการของความรู้สึกไม่เป็นมิตร (Hostility Dimension) เป็นกลุ่มอาการที่สะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์ ความคิดและการกระทำ ซึ่งแสดงถึงความรู้สึกโกรธแค้น ชื่นเคือง รวมถึงความรู้สึกขัดแย้ง ก้าวร้าวทำลาย และการควบคุมอารมณ์ไม่ได้ ในส่วนนี้มี 6 ข้อคำถาม

7. กลุ่มอาการของความรู้สึกกลัวสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยไม่มีเหตุผล (Phobic Anxiety Dimension) สะท้อนให้เห็นหรือแสดงถึงความกลัวเฉพาะที่มีต่อบุคคล สถานที่ สิ่งของ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างไม่มีเหตุผล และเกินความเป็นจริง ทำให้ต้องหลีกเลี่ยงสิ่งเหล่านั้น ในส่วนนี้มี 7 ข้อคำถาม

8. กลุ่มอาการของความรู้สึกหวาดระแวง (Paranoid Dimension) เป็นอาการหรือพฤติกรรมหรือความรู้สึกที่แสดงถึงความไม่ไว้วางใจบุคคลอื่น ความรู้สึกไม่เป็นมิตร ความระแวงสงสัย การโทษบุคคลอื่น ความหลงผิด ความคิดมักใหญ่ใฝ่สูง และหลงผิดคิดว่าตนเองมีความสำคัญและสูงส่งเหนือบุคคลอื่น ซึ่งทำให้เกิดการสูญเสียการควบคุมตนเองในส่วนนี้มี 6 ข้อคำถาม

9. กลุ่มอาการแสดงพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงอาการของโรคจิต (Psychoticism) แสดงพฤติกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหรือบ่งชี้ถึงอาการของโรคจิต โดยปรากฏอาการที่ยังไม่แสดงออกชัดเจนจนถึงอาการที่แสดงออกอย่างชัดเจน เช่น อาการถดถอย แยกตัวเอง หนีสังคม มีอาการหูแว่ว มีความคิดว่าถูกควบคุมความคิดจากภายนอก เป็นต้น ในส่วนนี้มี 10 ข้อคำถาม

ส่วนข้อคำถามที่ไม่จัดอยู่ใน 9 กลุ่มอาการ มีทั้งหมด 7 ข้อคำถาม เป็นข้อคำถามที่เพิ่มเติมเพื่อความเป็นธรรมชาติของแบบสอบถามบางประการ โดยไม่ได้นำมาคิดเป็นคะแนนด้านใดด้านหนึ่ง (Dimension)

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสอบถามที่ได้จำนวน 100 ชุด มาจัดกระทำข้อมูล และนำคะแนนของแบบสอบถามส่วนที่ 2 ซึ่งเป็นส่วนของแบบสอบถาม SCL - 90 ของแต่ละคน มาคำนวณหาค่าคะแนนมาตรฐานรูปปกติ (T - score) เพื่อเปรียบเทียบกับคะแนนมาตรฐานของคนปกติ โดยมีค่า T - score ของระดับอาการดังนี้

T - score = 40-60 หมายความว่า ปัญหาทางด้านจิตใจมีระดับปกติ หรือไม่มีปัญหาทางด้านจิตใจ

T - score < 40 หมายความว่า ปัญหาทางด้านจิตใจอยู่ในระดับไม่ผิดปกติ หรือไม่มีปัญหาทางด้านจิตใจ

T - score > 60 หมายความว่า มีปัญหาทางด้านจิตใจอยู่ในระดับผิดปกติ หรือมีปัญหาทางด้านจิตใจ

จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS (Statistical Package for the Social Science)

เกณฑ์ปกติที่ใช้เป็นหลักในการประเมินปัญหาทางด้านจิตใจด้วย SCL-90 ใช้เกณฑ์ปกติของคนไทยที่ได้จากผลงานวิจัยของ ละเอียต และคณะ (2521) ซึ่งได้ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนพยาบาล โรงพยาบาลพระปิ่นเกล้า นักเรียน

นายเรือ นักเรียนจำอากาศ นักเรียนโรงเรียนสารพัดช่าง และบุคคลอื่น ๆ ที่ลุ่มจากคนปกติที่ไม่มีอาการเจ็บป่วยทางจิต อายุระหว่าง 15-57 ปี จำนวน 525 คน เป็นหลักในการประเมินปัญหาทางด้านจิตใจ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลประวัติความเจ็บป่วยและกลุ่มอาการที่เป็นปัญหาทางด้านจิตใจ โดยคำนวณเป็นร้อยละ ค่าเฉลี่ย และนำเสนอในรูปแบบตาราง

2. การทดสอบสมมุติฐาน (Hypothesis Testing)

2.1 ใช้สถิติ t - test ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยปัญหาทางด้านจิตใจ ของผู้ป่วยโรคลมชักกับเกณฑ์ปกติ

2.2 ใช้สถิติ F - test ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยปัญหาทางด้านจิตใจของผู้ป่วยโรคลมชักชนิดต่างๆ (Temporal lobe epilepsy, Other focal epilepsy และ Primary generalized epilepsy)

2.3 ใช้วิธีของเชฟเฟ (Scheffe) ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าคะแนนเฉลี่ยปัญหาทางด้านจิตใจของผู้ป่วยโรคลมชักชนิดต่าง ๆ เป็นรายคู่